

NÁVRAT

2008

Návrat je nezisková organizácia, ktorá od roku 1993 presadzuje a podporuje návrat opustených detí z inštitúcií (detských domovov) do rodín. Sme presvedčení, že jedine rodina so stabilnými milujúcimi rodičmi dokáže dieťaťu poskytnúť optimálne podmienky pre zdravý duševný vývin.

Našou víziou je prakticky a odborne prispieť k dosiahnutiu takého stavu v spoločnosti, v ktorom:

- všetky deti budú prežívať detstvo v rodinách schopných poskytnúť im bezpečie, starostlivosť a lásku,
- všetky opustené deti nájdu útočisko v rodinách ochotných postarať sa o ne,
- rodinám s vážnymi problémami bude včas poskytnutá potrebná sociálna a psychologická pomoc, aby sa predišlo vážnemu strádaniu ich detí.

Aktuálne v 7 regionálnych centrách Návratu viac ako 32 ľudí (sociálnych pracovníkov, špeciálnych pedagógov, psychológov...) poskytuje komplexné odborné služby v dvoch základných oblastiach: náhradná rodinná starostlivosť a sanácia rodín v ohrození. Desiatky odborníkov rôznych profesií spolupracujú s Návratom externe. Členmi občianskeho združenia Návrat je 177 ľudí. Stovky rodín a jednotlivcov podporujú našu misiu osobnou angažovanosťou a dobrovoľníckou prácou.

Sme presvedčení, že **DIEŤA** má právo na plný rozvoj svojej osobnosti a na napĺňanie základných fyzických a psychických potrieb.

Sme presvedčení, že **RODINA** je optimálnym prostredím, v ktorom môže dieťa dozrieť v plnohodnotnú a zodpovednú bytosť. Rodina je priestor, ktorý poskytne dieťaťu lásku, prijatie, pocit bezpečia a istoty.

Sme presvedčení, že **MEDZILUDSKÉ VZŤAHY** majú rozhodujúci význam pre kvalitu života. Pre zdravý vývoj dieťaťa majú nezastupiteľnú úlohu vzťahy s rodičmi. Dieťa potrebuje vyrastať s rodičmi – či už sú to rodičia vlastní alebo náhradní.

Predsedníctvo Návratu:

Mgr. Marek Roháček, predseda
PhDr. Slavoj Krupa, podpredseda
Ing. Richard Kerekeš
Bc. Alžbeta Padyšáková
Mgr. Pavel Kailing

Revízna komisia:

RNDr. Peter Paľaga, predseda revíznej komisie
Ján Hornáček
Ing. Tomáš Dulovič

Úvodník

Rok 2008 bol v Návrate 15. rokom našej práce. Je to veľa alebo málo? Nevieme. Ideme ďalej. Vnímame to ako čas na malé zastavenie.

Čo je dôležité na tom, čo v Návrate robíme? Má to zmysel? Čo má cenu rozvíjať a čo utlmiť? Máme pokračovať v náhradke? A v čom? Rozvíjať prípravu žiadateľov o osvojenie, alebo podporu rodín s už prijatými deťmi? Má cenu robiť sanáciu rodín v kríze, keď je nešťastne nastavený systém? Učebnice hovoria, že prevencia je najdôležitejšia...

Malí by sme sa spýtať detí. Tie najlepšie vedia, čo je najdôležitejšie. Asi by nás prekvapili.

Z pätnásťročného pohľadu sa nám zdajú dôležité VZŤAHY. Vzťahy a LUDIA. Ľudia – spolupracovníci, rodičia, deti, dobrovoľníci, partneri, študenti, tichí spolupútnici... jednoducho všetci tí, ktorí robia (náhradku, sanáciu, prevenciu, účtovníctvo...) s nasadením, profesionálne a ľudsky zároveň, s osobnou zodpovednosťou, jednoducho VZŤAHOVO.

Je pre nás nesmiernou ctou, že už 15 rokov to môžeme denne zažívať. Naša úcta.

Marek Roháček a Vlado Matej

1. Náhradná rodinná starostlivosť

V roku 2009 to bude už 15 rokov, počas ktorých Návrat pôsobí na Slovensku. Začínali sme ako organizácia, ktorej ústrednou témou bola náhradná rodinná starostlivosť a vízia, že deti, ktoré nemôžu byť so svojimi biologickými rodičmi, budú vyrastať v náhradných rodinách a nie v inštitúciách. Možno v tom čase, keď sme začínali, sme predpokladali, že o 15 rokov to tak bude. 15 rokov je málo aj veľa. Je to okamih z hľadiska histórie, je to celý život z hľadiska 15-ročného dieťaťa. Veľa detí, ktoré boli v čase našich začiatkov v detských domovoch, je tam dodnes. Ešte stále veľa detí, o ktoré sa nevedia postarať vlastní rodičia, aj dnes odchádza do detských domovov.

Na druhej strane, niečo sa zmenilo. Je dobre nastavená legislatíva – zákon rešpektuje právo dieťaťa na rodinné prostredie a inštitucionálne riešenie pripúšťa len ako núdzové a dočasné. V praxi sme si to ešte celkom neosvojili, ale niekde treba začať. V domovoch dnes žije vyše 5 tisíc detí. To je o čosi menej ako pred 15 rokmi. A o niekoľko stoviek detí viac je dnes v náhradnej rodinnej starostlivosti. V minulom roku sa takmer zdvojnásobil počet detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou, o ktoré sa starajú profesionálni rodičia. Je ich okolo 500, prevažne ide o bábätká, ktoré u profesionálnych rodičov zostávajú v čase, kedy nie je jasná ich budúcnosť, čakajú na rozhodnutie súdu o osvojiteľnosti, čakajú, kým sa nájdú pre nich pestúni, čakajú, kým sa ich vlastní rodičia postavia na nohy a budú sa vedieť o nich postarať. V tomto čase čakaní majú to, čo najviac potrebujú – láskyplné náručie jedného človeka, ktorý by bol iba „ich“. Päťsto detí je len asi 10 % zo všetkých detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou. Malá časť? Alebo 10 veľkých detských domovov?

Takže posledných 15 rokov bolo v histórii starostlivosti o deti mimo vlastnej rodiny preda len významných. Nie prevratných, nie revolučných, ale významných áno. A my sme boli ich súčasťou.

Ako dnes vyzerá Návrat? V oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti máme 15-ročné skúsenosti, máme multiprofesné tímy v regiónoch, máme vypracované postupy a štrukturované programy, ktoré uplatňujeme nielen v náhradných rodinách, ale aj na podporu rodičovstva v širokom kontexte. Práca s náhradnou a s biologickou rodinou zaznamenáva stále viac prienikov.

Naším zámerom je hľadať rodinu pre každé dieťa a poskytnúť podporu náhradnej rodine v ktoromkoľvek období náhradného rodičovstva. Uvedomujeme si, že dieťa, aj veľmi malé, prichádza do náhradnej rodiny spolu so svojou životnou históriou, ktorej súčasťou sú straty, nespracované traumy, psychická deprivácia. Budúci rodičia sa cieľne pripravujú na to, že budú niesť na svojich pleciach dôsledky dávnych psychických zranení dieťaťa. Chceme tu byť pre nich a pomáhať im.

Návrat ako *špecializovaná* organizácia poskytuje náhradným rodinám komplex služieb, ktoré sprevádzajú rodičov na ceste od prvotnej myšlienky na prijatie dieťaťa až po realizáciu rodičovstva. Ponúkame celú škálu podporných služieb podľa individuálnych potrieb rodiny. Toto spektrum zahŕňa špecializované psychologické, pedagogické a sociálne poradenstvo, terapeutické služby ako i sprostredkovanie svojpomoci a dobrovoľníckej podpory.

Naše služby v oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti môžeme z hľadiska časového a obsahového rozdeliť na nasledovné celky:

- vyhľadávanie nových náhradných rodín,
- príprava na náhradné rodičovstvo a sprostredkovanie náhradnej rodinnej starostlivosti,
- podpora náhradných rodín.

Vyhľadávanie nových náhradných rodín

Na Slovensku vyrastá mimo rodiny viac ako 5000 detí. Každé jedno z nich by potrebovalo na kratší či dlhší čas náhradnú rodinu. Najviac uchádzačov o náhradné rodičovstvo sú manželské páry, ktoré chcú osvojením riešiť svoju bezdetnosť. Najviac detí, ktoré potrebujú náhradných rodičov, sú deti staršie, deti so zdravotnými alebo inými problémami, deti, ktoré majú niekoľkých súrodencov, deti iného etnika. Náhradných rodičov pre tieto deti je stále málo. Z komunikácie s verejnosťou je zrejmé, že náhradné rodičovstvo je stále považované za mimoriadne, verejnosť nemá dostatok informácií o potrebách detí a o možnostiach a podmienkach náhradného rodičovstva. Nie je vytvorené dostatočné legislatívne prostredie pre realizáciu náhradného rodičovstva pre deti so špecifickými potrebami.

Návrat v r. 2008 sa snažil oslovovať a aktivizovať potenciálne náhradné rodiny prostredníctvom:

- celonárodnej kampane *Pestúni*, ktorej zámerom bolo priblížiť skúsenosti pestúnov iným rodičom,
- spolupráce s médiami,
- informačných materiálov,
- *Infolinky nielen o adopcii* a online poradní na www.adopcia.sk a www.rodinka.sk,
- rôznych komunit,
- informácií poskytovaných počas individuálnych konzultácií.

Príprava na náhradné rodičovstvo a sprevádzanie dieťaťa na ceste do rodiny

Príprava na náhradné rodičovstvo:

Náhradné rodičovstvo má oproti rodičovstvu biologickému isté špecifiká. Tento fakt reflektuje i zákon o sociálno-právnej ochrane, keď ukladá budúcim náhradným rodičom povinnosť absolvovať ešte pred prijatím dieťaťa do rodiny program prípravy.

Návrat má akreditáciu na realizáciu prípravy na náhradné rodičovstvo. Program prípravy sme vytvárali na základe vlastných skúseností s prípravou a ďalším vzdelávaním náhradných rodičov z minulých rokov, v spolupráci s domácimi aj zahraničnými

odborníkmi. Prioritou pri jeho zostavovaní bolo zohľadniť nároky na rodičov, ktorí zvažujú prijatie dieťaťa so špecifickými potrebami, či už z hľadiska veku, zdravotného postihnutia alebo odlišnej etnickej príslušnosti. Program je v rôznych svojich modifikáciách určený pre záujemcov o všetky formy náhradnej rodinnej starostlivosti. Medzi jeho základné charakteristiky patrí:

- participácia min. dvoch odborníkov (psychológ, sociálny pracovník) na príprave uchádzačov,
- kombinácia individuálnych konzultácií so zážitkovou prácou v skupine,
- kombinácia informatívnych, zážitkových a diagnostických metód,
- zapojenie skúseného náhradného rodiča do časti prípravy (skupina, riadený rozhovor),
- flexibilita v prispôbení programu potrebám klientov.

Špecifickým programom prípravy čo do rozsahu aj obsahu je tréning pre profesionálnych rodičov.

V roku 2008:

- kompletnú prípravu a aktualizáciu na náhradné rodičovstvo absolvovalo prostredníctvom Návratu 190 osôb,
- realizovali sme 11 skupinových príprav na náhradné rodičovstvo,
- uskutočnili sme 3 tréningové moduly prípravy na profesionálne rodičovstvo, ktorých sa zúčastnilo 32 osôb.

Sprevádzanie dieťaťa na ceste do rodiny

Pozornosť Návratu sa sústreďuje na deti, ktoré sú pri hľadaní zázemia v náhradnej rodine znevýhodnené pôvodom, vekom či zdravotnými problémami. Už v procese prípravy sa snažíme povzbudiť záujemcov o náhradné rodičovstvo, aby rozmyšľali o reálnych potrebách opustených detí. Budúcim náhradným rodičom sa snažíme sprostredkovať informácie o problematike odlišného etnika dieťaťa a náhradnej rodiny, o rizikách spojených s podozrením na drogovú závislosť biologických rodičov a iných častejšie sa vyskytujúcich znevýhodneniach detí, ktoré sú umiestnené v ústavnej starostlivosti. Odborné informácie sú doplnené sprostredkovaním skúseností existujúcich náhradných rodičov. Poskytnutím možnosti priebežných konzultácií s odborníkom zasa žiadatelia dostanú potrebný priestor na ujasnenie si svojho rodičovského potenciálu - predstáv a možností. Odborní pracovníci Návratu pritom v predstihu pred samotným sprostredkovaním konkrétneho dieťaťa žiadateľom o náhradné rodičovstvo zisťujú najaktuálnejšie informácie o zdravotnom stave a perspektíve vývoja dieťaťa. Následne žiadateľov sprevádzajú celým procesom rozhodovania.

V roku 2008:

- sme zisťovali, sumarizovali a vyhodnocovali údaje o niekoľkých desiatkach detí a ich potencionálnych náhradných rodinách,
- s 9 deťmi a náhradnými rodinami sme prešli zložitým procesom zvažovania až do štádia prijatia dieťaťa rodinou,
- pri prijatí dieťaťa sme sprevádzali ďalších 24 rodín, ktorým sme poskytovali odbornú podporu v procese rozhodovania, pri príchode dieťaťa do rodiny a pomoc pri vzájomnej adaptácii a zvládání nových situácií v rodine. Táto činnosť zahŕňa prácu s dieťaťom, rodičmi aj širším rodinným prostredím.

Podpora náhradných rodín

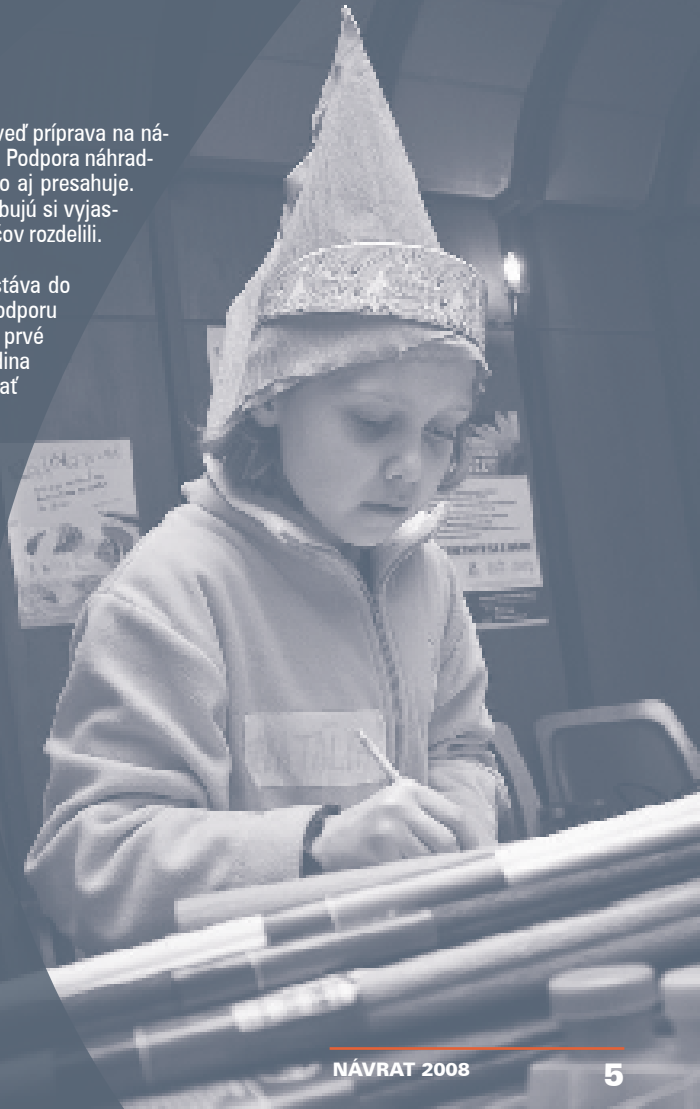
Podporné služby pre náhradné rodiny tvoria najväčšiu časť našich služieb. Je to logické, veď príprava na náhradné rodičovstvo aj sprostredkovanie dieťaťa novej rodine sú časovo limitované činnosti. Podpora náhradných rodín je potreba, ktorá trvá počas celého času náhradného rodičovstva a vlastne ho aj presahuje. Často sa stretávame s potrebou mladých dospelých ľudí, ktorí hľadajú svoje korene, potrebujú si vyjasniť, kto boli ich rodičia, prečo, za akých okolností sa ich cesta a cesta ich biologických rodičov rozdelili.

Rok 2008 bol v téme podpory náhradných rodín špecifický – prvýkrát sa táto služba dostáva do priorit úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Úrady si začínajú objednávať individuálnu podporu pre náhradné rodiny, skupinové programy i tábory pre deti z náhradných rodín. Zatiaľ ide o prvé lastovičky, ale veľmi významné. Odborná verejnosť začína rešpektovať fakt, že náhradná rodina potrebuje podporu a sprevádzanie, nielen v prvých mesiacoch po prijatí dieťaťa, ale má mať tieto služby k dispozícii priebežne.

Súčasná ponuka služieb Návratu pre náhradné rodiny stavia na našich 15-ročných skúsenostiach. Metódy špecializovaného poradenstva v oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti Návrat postupne vytváral v modelových projektoch, ktoré reagovali na potreby rodín. Dlhoročná skúsenosť pracovníkov Návratu s poskytovaním poradenstva v oblasti náhradného rodičovstva sa vyprofilovala do vytvorenia viacerých programov a služieb, ktoré poskytujú komplexnú a dlhodobú podporu pre náhradné rodiny, postavenú na ich potrebách, špecifikách detí a špecifikách slovenských podmienok. Rešpektujeme skutočnosť, že náhradné rodiny potrebujú odbornú podporu v rôznych fázach náhradného rodičovstva a súčasne aj skutočnosť, že poradenstvo sa v týchto prípadoch zameriava na rodičov, na deti, ďalších členov rodiny a často na rodinu ako celok. Na Slovensku je stále nedostatočná ponuka odbornej pomoci pre rodiny a to znamená vysoký dopyt po ponúkaných službách. Máme skúsenosť, že v prípade záruky poskytnutia podpory je možné sprostredkovať náhradnú starostlivosť aj deťom so špecifickými a náročnými potrebami.

V roku 2008 sme poskytovali pomoc deťom a rodičom v náhradných rodinách prostredníctvom nasledujúcich služieb a aktivít:

- sociálne, psychologické a pedagogické poradenstvo pre rodiny a pre deti – individuálne poradenstvo na rôznej kvalitatívnej a kvantitatívnej úrovni,
- *Infolinka nielen o adopcii* a poradne na www.adopcia.sk a www.rodinka.sk – informatívne sociálno-právne poradenstvo, sprostredkovanie kontaktov na špecialistov, distribúcia klientov,

- dlhodobé vzdelávanie náhradných rodičov – vzdelávacie a zážitkové semináre pre rodičov,
- program pripútania - dlhodobý program založený na zážitkovej práci s celou rodinou s využitím arteterapeutických prístupov,
- podporné skupiny pre rodičov, podporné skupiny pre deti, spoločné podporné skupiny pre rodičov a deti – dlhodobý program pre skupinu rodičov využíva zážitok, dynamiku skupiny, arteterapeutické prístupy,
- tréningy rodičovských zručností – dlhodobé individuálne tréningy pre rodičov a deti zamerané na rozvoj rodičovských zručností s využitím prvkov hrovej a filiálnej terapie a videotréningu interakcií,
- víkendové poradenské pobyty – zamerané na vzdelávanie, individuálne poradenstvo, supervíziu a psychohygienu, organizované pre celé rodiny,
- rodičovské skupiny s rôznou mierou odborného a svojpomocného zamerania vedené v spolupráci odborníka a laického poradcu,
- kluby náhradných rodín – otvorené skupinové stretnutia založené na báze svojpomoci s odborným vedením a odbornými vzdelávacími a poradenskými vstupmi,
- odľahčovacie služby pre rodiny realizované pripraveným a odborne vedeným dobrovoľníkom – práca s deťmi, učenie, pomoc v domácnosti, voľnočasové aktivity a šport pre deti,
- terénna sociálna práca v náhradných rodinách – poradenstvo v prirodzenom rodinnom prostredí, predovšetkým pre rodiny s náročnou mierou dostupnosti odbornej pomoci,
- outdoorový program pre dospievajúcu mládež z náhradných rodín – rovesnícky program zameraný na zvládanie záťaže a prekonávanie prekážok, rozvoj kreativity, schopnosť spolupráce, budovanie pozitívnej identity – zabezpečovaný dobrovoľníkmi s odbornou psychologickou participáciou.

V roku 2008:

- našimi klientmi sa stalo 239 nových rodín,
- evidujeme viac ako **tisíc** náhradných rodín, ktorým priebežne poskytujeme informácie a ponuky našich služieb,
- intenzívne dlhodobé sociálno-právne, psychologické alebo pedagogické poradenstvo sme poskytovali viac ako 650 rodinám,
- zorganizovali sme 20 celodenných a viacdenných vzdelávacích seminárov pre náhradných rodičov a ďalších niekoľko desiatok kratších seminárov a workshopov na rôzne témy (vývin dieťaťa, dotyková terapia, životná história dieťaťa, poruchy učenia, ADHD syndróm a iné),
- uskutočnil sa 10-dňový letný outdoorový program pre tínedžerov z náhradných rodín,
- prostredníctvom *Infolinky nielen o adopcii* a online poradne sme poskytli poradenstvo – predovšetkým sociálno-právne pre viac ako 250 klientov,
- programami pripútania a filiálnej terapie prešlo 21 náhradných rodín,
- ďalších niekoľko desiatok rodín využilo možnosť stretávať sa v troch odborne vedených podporných skupinách pre rodičov a počas roka sa stretávali aj tri samostatné skupiny detí z náhradných rodín,
- *Kluby náhradných rodín* poskytovali priestor pre svojpomoc aj odbornú pomoc v 17 mestách na Slovensku (v spolupráci s ANR),
- kvôli kvalitnej podpore náhradných rodín sme sa intenzívne venovali príprave a vzdelávaniu dobrovoľníkov a odbornému vedeniu laických poradcov z radov náhradných rodičov.

2. Sanácia rodiny v kríze

Už tretí rok sa Návrat venuje práci s rodinami, ktoré sa ocitli v nepriaznivej životnej situácii, tzv. sanácii. S rešpektom budujeme služby pre deti a rodičov, v záujme zlepšenia kvality ich života a podpory vzťahov a väzieb nevyhnutných pre zdravé fungovanie rodiny. Podpora rodičov pri obnovovaní či nadobúdaní rodičovských zodpovedností je náročná úloha. Schopnosť poznať vlastné vzorce správania, pochopiť ich dopad na seba i na rodinu, rozhodnúť sa pre zmenu a začať robiť aj potrebné kroky, si vyžaduje zo strany rodičov veľa síl a odvahy, za čo si zaslúžia z našej strany veľké ocenenie.

Po predchádzajúcich dvoch rokoch hľadania sme v Návrate dozreli k spusteniu procesu vytvárania štandardov služieb pre rodiny. Na základe nadobudnutých skúseností kriticky vyhodnocujeme účinnosť rôznorodých nástrojov pomoci rodinám. Naším cieľom pritom je, aby služby, ktoré poskytujeme, smerovali k dosiahnutiu najvyššieho cieľa – „naštartovať“ rodiny k vlastnej svojpomoci prostredníctvom posilnenia a stabilizácie členov rodiny a aktivizácie prirodzených zdrojov rodiny.

V roku 2008 sme pracovali so 116 rodinami, v ktorých sme poskytovali služby celkom 457 členom, z toho 235 deťom v regiónoch Banskej Bystrice, Bardejova, Galanty, Malaciek, Levíc, Liptovského Mikuláša, Pezinka, Prešova, Revúcej, Rimavskej Soboty, Senca, Senice a Žiliny.

Primárne sme služby poskytovali na základe objednávky úradov práce, sociálnych vecí a rodiny prostredníctvom verejných obstarávaní. Tieto služby boli zamerané na:

- úpravu rodinných pomerov dieťaťa, ktorému hrozí vyňatie z rodiny,
- podporu obnovy rodinného prostredia, z ktorého bolo dieťa vyňaté na základe rozhodnutia súdu,
- odstraňovanie porúch správania u detí rozvojom ich sociálnych zručností, hygienických a sociálnych návykov,
- realizáciu výchovných opatrení.

Ďalším z objednávateľov boli mestské úrady, ktorým sanácia rodinného prostredia vyplýva priamo z ich originálnej kompetencie. Na základe zmluvy s mestami Banská Bystrica, Bardejov a Lovinobaňa sme takto poskytovali služby 26 rodinám. Realizované služby boli zamerané predovšetkým na:

- prevenciu zlyhávania rodičov v ich kompetenciách,
- podporu obnovy rodinného prostredia, ak z neho boli deti vyňaté, prípadne im vyňatie hrozí.

Rok 2008 znamenal nárast rodín, ktoré sa z vlastnej iniciatívy uchádzali o naše služby. Vďaka spolupráci s vyššími územnými celkami sme mohli poskytnúť 15 rodinám služby zamerané na rozvoj rodičovských zručností a prevenciu zlyhávania v rodičovskej roli. Ďalším viac ako 50 rodinám sme na základe ich záujmu a po vzájomnej dohode poskytovali nadväzujúce služby po ukončení kontraktu s úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny. Kontinuálnym poskytovaním služieb týmto rodinám sa znížilo riziko prehlbenia ťažkostí, vyplývajúce z predčasného prerušenia intervencie.

Špecifickou službou v oblasti podpory rodín sú pobytové aktivity pre deti. Keďže problémy, s ktorými deti prichádzajú, majú hlbšiu etiológiu, vnímame ako nevyhnutné kombinovať výchovné programy pre deti s podpornými programami pre rodičov. Celkom sme v roku 2008 realizovali 7 rodičovských skupín s cieľom posilniť rodičov v ich rodičovských zručnostiach.

V minulom roku Návrat inicioval 39 sieťovacích stretnutí zainteresovaných subjektov poskytujúcich služby rodinám, ktoré sú nevyhnutným predpokladom pre koordinovanie a efektívne poskytovanie kvalitných služieb v oblasti sanácie.

3. Rozvoj kvality v systéme starostlivosti o dieťa a rodinu

Systémové zmeny v prospech rodinných modelov starostlivosti o opustené deti Návrat aktívne presadzuje od svojho vzniku v roku 1993. Do roku 2005 bolo našou prioritou iniciovať vznik nového legislatívneho prostredia, ktoré by bolo postavené na princípoch a východiskách uprednostňujúcich záujem detí. Po prijatí Zákona o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele sme zamerali svoje aktivity na jeho uplatňovanie v praxi. Konkrétne, v spolupráci s jednotlivými úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny, obecnými a mestskými úradmi a vyššími územnými celkami rozvíjame kvalitatívne hladiská starostlivosti o deti a rodiny. Vytvárame partnerstvá a projekty, ktoré spája myšlienka výhradnej podpory rodinných modelov starostlivosti o deti. V regiónoch tak vznikajú ďalšie a ďalšie „príklady dobrej praxe“ hodné nasledovania. Po troch rokoch takýchto snáh sme presvedčení, že cestou budovania ostrovčekov pozitívnej deviácie prispievame spolu s našimi partnermi k rozvoju kvality v systéme starostlivosti o dieťa a rodinu na Slovensku.

V roku 2008 Návrat realizoval dva väčšie modelové projekty, ktoré rezonujú v celoslovenskom meradle. Prvým je regionálne zameraný projekt *Banská Bystrica – mesto rodiny*, druhým potom dlhodobý celoslovenský projekt podpory laického poradenstva.

Vybudovanie citlivého a funkčného systému pomoci a podpory banskobystrickým rodinám je cieľom trojročného projektu *Banská Bystrica – mesto rodiny*, ktorý bol spustený v júni 2008. Projekt začalo realizovať partnerstvo v zložení: mesto Banská Bystrica, nadácia Socia a Návrat. Zámerom takejto špecifickej spolupráce je postupne preorientovať celý regionálny systém starostlivosti o dieťa na širokú ponuku odbornej podpory rodinám. V dennej praxi tak presadzuujeme princíp, ktorému všetci veríme: *Každé dieťa má právo na bezpečné a pokojné detstvo v rodine. Každá rodina má v prípade potreby právo na dostupnú odbornú pomoc.*

Hlavné aktivity projektu *Banská Bystrica – mesto rodiny* boli v roku 2008 zamerané na posilnenie významu rodiny v povedomí banskobystrických občanov (kampaň *Rodina je, keď...*), zvýšenie záujmu o odborné služby a zlepšenie celkovej informovanosti o lokálnych možnostiach odbornej pomoci deťom a rodinám (adresár, informačné miesta, web-stránka www.bb.mestorodiny.sk, prezentácie na veľkých spoločenských akciách). Postupne zvyšujeme atraktivitu odborných služieb skvalitňovaním vzdelávania miestnych pomáhajúcich profesionálov a tvorbu etických štandardov pre pomáhajúce organizácie, pôsobiace na území mesta. Špecifickým zámerom projektu je, aby verejnosť lepšie prijímala aj myšlienku náhradného rodičovstva - ako reálnu možnosť pomoci ohrozenému dieťaťu.

Dlhodobý celoslovenský projekt posilnenia fenoménu *laického poradenstva* pre náhradné rodiny priamo v komunitách, ktorý je jednou z aktivít projektu *Návrat k stabilite rodín*, pokračoval v roku 2008 sietovaním a rozširovaním základne laických poradcov vo všetkých regiónoch Slovenska. Laickí poradcovia sú skúsení náhradní rodičia, ktorí sú ľuďmi v ich okolí uznávaní ako prirodzené autority a sú prakticky zorientovaní v problematike náhradného rodičovstva, čo im umožňuje radiť iným náhradným rodičom alebo záujemcom o náhradné rodičovstvo. Návrat laickým poradcov, ktorých je v projekte zapojených zatiaľ niečo vyše dvadsať, ponúka pravidelné vzdelávanie, supervízie a špecifické odborné vedenie, ktoré priebežne prispôbuje ich reálnym potrebám. Počet laických poradcov neustále rastie, v roku 2008 sa uskutočnilo ďalších päť regionálnych stretnutí a vzdelávací seminár pre potenciálnych laických poradcov.

Jednotliví laickí poradcovia sa špecializujú na rôzne aktivity. Najpočetnejšia je skupina koordinátorov *Klubov náhradných rodín*. Ďalší laickí poradcovia šíria medzi rodičmi zručnosti v dotykovej terapii a iní vedú svojpomocné skupiny náhradných rodičov. Niektorí laickí poradcovia sa zameriavajú na poradenstvo pre profesionálnych alebo pestúnskych rodičov alebo zdieľajú svoje skúsenosti so záujemcami o náhradné rodičovstvo v rámci skupinových príprav organizovaných Návratom. Okrem toho, laickí poradcovia zohrávajú významnú úlohu pri šírení myšlienky náhradného rodičovstva v komunitách.

Rozvoj programov podpory pre náhradné rodiny a rodiny v kríze v regionálnom i celoslovenskom meradle môže Návrat uskutočňovať aj vďaka možnosti čerpať projektovo viazané prostriedky z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru, Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu SR.

4. Komunikácia s verejnosťou a mediálne aktivity

Pretrvávajúcim zámerom komunikačných a mediálnych aktivít, ktoré Návrat realizuje, je vyhľadávať nové náhradné rodiny a posilňovať vnímanie náhradného rodičovstva z hľadiska hodnôt, ktoré pre spoločnosť prináša. V roku 2008 vďaka spolupráci s mediálnymi partnermi, ktorými boli Slovenská televízia, Slovenský rozhlas, denník SME, časopis .týždeň a portál rodinka.sk, sprostredkoval Návrat rodičovskej i detskej verejnosti jedinečný súbor informácií o živote pestúnskych rodičov a ich detí na Slovensku.

V rámci projektu Pestúni si viac ako tisíc rodičov i detí vypočulo rozprávanie o tom, ako si prasiatko Japútka Halontin hľadá novú rodinu. Autorkou a zároveň režisérkou i rozprávačkou divadielka *Dve-tri prasiatka* je Zuzana Mojžišová, ktorú na celoslovenskej šnúre divadelných predstavení sprevádzala Natália Kušnieriková a kulisám vládla Eva Filová. Predpremiéra predstavenia sa uskutočnila na festivale Pohoda 2008. Na premiére predstavenia v bratislavskom Divadle a.ha vystúpila Zuzana Kronerová. V deviatich ďalších mestách sa s iným aranžmá tej istej rozprávky o opustenom prasiatku predstavilo divadielko Svetielko z Nitry. Organizácia a propagácia viac ako polovice predstavení bola záležitosťou úzkej spolupráce s *Úniou materských centier*. Pri ostatných Návrat spolupracoval s divadlami (Bábkové divadlo Košice, Žilina, Banská Bystrica), knižnicami a kultúrnymi centrami.

Ďalším príbehom projektu *Pestúni* bol krátky hraný film z dielne režiséra Roba Švedu, ktorý bol počas novembra každý deň v čase Večerníčka reprízovaný na Dvojke. Tento filmový príbeh rozvíja obraz rodiča, v tomto prípade otca, ktorý sa rozhoduje pre prijatie „cudzieho“ dieťaťa do svojej rodiny. Film oslovuje divákov vďaka tomu, že režisér dokázal na malom priestore autenticky priblížiť ťažkosť situácie dieťaťa v kontraste s „priezračne jednoduchým“ a predsa takým zložitým riešením, ktoré prináša pestúnsky rodič. (Film je možné si pozrieť na www.navrat.sk)

Hĺbkový „ponor“ do života súčasných pestúnskych rodín na Slovensku Návrat ponúkol prostredníctvom kvalitatívnej výskumnej sondy *Pestúni 2008*. Za posledných sedem rokov sa zdvojnásobil počet rodín, ktoré sa starajú o „cudzie“ dieťa. Vzniká tak skupina ľudí, ktorí by sme mohli nazvať „novou generáciou pestúnov“. Práve títo ľudia boli cieľovou skupinou Návratom realizovaného kvalitatívneho výskumu zameraného na zisťovanie motivácie a profilu správania novodobých pestúnov. Výskum posunul do popredia tri z kľúčových tém pestúnstva:

- Byť pestúnom nie je ľahké. Rozhodnutie vydať sa touto cestou so sebou prináša množstvo výziev, ktoré si vyžadujú pevné odhodlanie a motiváciu.
- Vyššie uvedené poznanie vytvára nutnosť vnímať rolu pestúna ako poslanie. Ako niečo, o čom človek vie, že to musí urobiť, aj keď mu to neprinesie žiadne rýchle a prvooplánové uspokojenie.
- Špecifickosť nových pestúnov sa prejavuje v ochote čeliť výzvam a problémom, pravidelne pritom spolupracovať s odborníkmi a intenzívne komunikovať s ľuďmi v podobnej situácii. Proaktivita a angažovanosť samotných pestúnov sú kľúčovým „nástrojom prežitia“ myšlienky pestúnstva v spoločnosti, ktorá ho ešte nie vždy prijíma s rešpektom a pochopením.

A black and white photograph of a woman smiling and holding a young child on her shoulders. The child is also smiling. The background is dark and slightly blurred.

1. Substitute family care

In 2009 Navrat celebrates its 15th anniversary. It started out as an organization with the vision that children who cannot grow up in their biological families should be growing up in families instead of institutional care. At the time when Navrat started, maybe we assumed that in 15 years all children will be growing up in a family. 15 years is a short time but also a long time. From a historical perspective, it's a moment, but in the life of a 15 year old child, it's a whole life. Many children who were in institutional care at the beginning are still there and many children whose parents are not able to care for them are placed there.

On the other hand, some things have changed. The law now recognizes that a child needs to grow up in a family environment and institutional care is used as a last resort. It has not been put to practice, but it is a good start. Over 5 000 children still live in institutional care, which is a little less than 15 years ago. And several hundred more live in substitute family care. Last year, almost twice as many children as the year before who were placed in institutional care were cared for by professional parents. 500 children, mostly babies, are waiting in the care of professional parents until they can find future in a family environment, whether their biological family or a substitute family. They are waiting, but are provided the most important thing – love of one person that is only „theirs“. Five hundred is only 10% of all the children in institutional care. Is it a small fraction? Or 10 big orphanages?

Therefore, the past 15 years have been significant in the history of care for children outside of their families and we were part of it.

What does Návrát look like today? In substitute family care, we have 15 years of experience, teams of professionals, structure and programs, that are used with substitute families but also in supporting parenthood.

Our goal is to find a family for every child and to provide support for substitute parents in all stages of parenthood. We are aware that a child, even a very young child, comes to substitute family with her life history, which includes losses, traumas and psychological deprivation. Future parents are preparing to be able to deal with the consequences of past trauma of the child. We are here to support them and help them.

Návrát is a specialized organization which offers an array of services, that help parents from the first thought of becoming substitute parents to the completion of the process. We offer a wide variety of support services depending on the individual needs of the family. We offer psychological, pedagogical and social counseling, therapeutic services as well as finding self-help and volunteer support.

Our services can be divided into the following categories:

- finding new substitute families
- preparation for becoming a substitute parent and supporting the child in her transition into the family
- support of substitute families

Finding new substitute families

More than 5000 children are growing up without a family. All of them need substitute parents for a period of time. The most potential substitute parents are childless couples. Most children who need a family are older children, children with health or other problems, children with siblings and children that are of different ethnicity. There are not enough substitute parents willing to take in children like these. There is still a public opinion that substitute parenting is still considered to be unusual and the public does not have enough information about the needs of children and about options and conditions of substitute parenting. The legal environment is also insufficient for placing children with specific needs in family environments.

In the year 2008, Navrat tried to find potential substitute families by:

- launching a nationwide campaign called *Pestúni*, which aimed to present experiences of substitute parents to other parents
- cooperating with media
- publishing and distributing information materials
- running Not-Only-About-Adoption Infoline and online counseling on www.adopcia.sk and www.rodinka.sk
- working with various communities
- informing through individual consultations

Preparation for becoming a substitute parent and supporting the child in her transition into the family

Preparation for becoming a substitute parent:

There are specific differences between biological parenthood and substitute parenthood. This is also reflected in the law, which requires all future substitute parents to attend preparation meetings. Navrat is accredited to run a preparation program for substitute families. The program design is based on previous experience with substitute families, with the cooperation from professionals and experts in the field. When creating the program, priority was given to taking into account the demands on parents who are considering taking in a child with specific needs, whether it be age, physical disability, or a different ethnic group. Different modifications of the program target different groups of potential substitute parents. Basic characteristics of the program are:

- participation of at least two professionals (psychologist and social worker) in the preparation process
- combination of individual consulting and group work
- combination of informative, experiential and diagnostic methods
- bringing in an experienced substitute parent into part of the process (group, structured interview),
- flexibility in gearing the program to needs of clients

Preparation of professional parents is a specific program, both in format and in content.

In 2008:

- 190 people participated in complete preparation for substitute parenthood
- 11 group preparations were carried out
- 3 training modules preparing 32 people for professional parenting were completed

Supporting the child in her transition into the family

Navrat is focused on children who are disadvantaged in the process of finding family because of their background, age or medical record. In the process of preparation, we encourage potential parents to think about the real needs of children without families. Participants are provided information about problems stemming from the child's different ethnic background, from the child's biological parents' drug abuse, and about other problems that occur with children that are placed into institutional care. Information is supplemented with experiences of current substitute parents. Prospective substitute parents also consult professionals to clarify their parenting potential – their ideas and possibilities. Before the child is placed, the parents receive a full account of the child's medical needs and perspective development of the child. Navrat professionals guide the parents through the entire decision making process.

In 2008:

- information on dozens of children and their potential substitute families was obtained, summarized and analyzed
- 9 children and their substitute families were guided through the whole process
- 24 families were supported in decision-making, coming of the child into the family, in the adaptation phase and in dealing with new issues in the family. This included working with the child, family and the broader family environment.

Support of substitute families

Support services for substitute families comprise the biggest portion of our services. This support is needed during the entire course of parenthood. It is also support of young adults who are seeking their roots, their biological families and why they were placed into substitute family.

2008 was a specific year in supporting substitute families- this service has become a priority of government structures. They are starting to ask for individual support for families, group programs and camps for children from substitute families. These are first baby steps, but very important ones. Experts are recognizing that substitute family needs support and guidance throughout, not just at the very beginning of the process.

Services that Navrat currently offers to substitute families are based on 15 years of experience. Methods of specialized counseling are based on model projects that were adaptable to the needs of the family. Years of experience of professionals at Navrat has cumulated into creating programs and services that offer complex and long-term support to families, based on their needs, specific issues of the children and the environment they live in.

There are not enough services like these offered in Slovakia and thus the demand for the services offered is high. Experience says that if support is guaranteed to the family, even children that have specific and difficult needs can find a family.

In 2008, we have supported substitute families through the following services and activities:

- social, psychological and pedagogical counseling for families and children – individual counseling
- Not-Only-About-Adoption Infoline and online counseling on www.adopcia.sk and www.rodinka.sk – informational social and legal counseling, providing contacts for specialized help, distributing clients
- long-term education for substitute parents – educational and experiential workshops for parents
- attachment program – long-term program based on experiential work with the whole family using art therapy.
- support groups for parents, children – long –term program for a group of parents uses experience, group dynamics and art therapy elements.
- parenting classes – long-term individual classes for parents and children focused on development of parenting skills using elements of play and filial therapy and by video training of interactions.
- weekend counseling sessions – focused on education, individual counseling, supervision, psycho hygiene, organized for entire families
- family groups with various levels of expert and self-help focus
- substitute family clubs – open group meetings based on self-help with professional leadership and educational and counseling sessions.
- support services for families provided by trained and supervised volunteer –tutoring and mentoring the children, help with household chores, helping with activities for the children
- field social work in substitute families – counseling in the family environment – especially for families for whom professional help is difficult to access.
- outdoor program for adolescents from substitute families- peer program focused on dealing with stressors and overcoming obstacles, development of creativity, cooperation, creating a positive identity – organized by volunteers with the participation of a professional with psychological training.

In 2008:

- 239 new families became our clients
- more than 1 000 families are getting information and service offers from us
- approximately 650 families are receiving intensive long term social, legal, psychological or pedagogical counseling.
- 20 all day and multiple day seminars and dozens of other shorter seminars and workshops about specific topics (child development, learning disabilities, ADHD etc.) were organized for substitute parents
- 10 day summer outdoor program was organized for teenagers from substitute families
- more than 250 clients were helped through Not-Only-About-Adoption Infoline and website counseling
- 21 families participated in attachment and filial therapy programs
- dozens of families were meeting in 3 professionally led support groups for parents and 3 groups of children were meeting throughout the year
- *Substitute family clubs* provided space for self-help and professional help in 17 cities in Slovakia
- volunteers and parents helping other parents were educated and prepared to help support substitute parents. Both groups are supervised in providing services.

2. Family preservation services

For three years, Navrat has been working with families that are in a problematic life situation. Services for children and parents are being developed to improve their quality of life, to support their relationships and attachment necessary for healthy family functioning. Support for parents in reasserting or learning parental responsibility is tough. Ability to know one's patterns of behavior, understand the consequences, decide to change them and work for the change is a difficult decision made by the parents and they invest a lot of energy and courage into the feat, which deserves support and praise.

After two years, Navrat has started to create standard services for families. Based on experience, services are critically evaluated to determine whether they are efficient in helping the families. The goal is to provide services that help families help themselves through supporting and stabilizing family members and activating family resources that are available.

In 2008, services were provided to 116 families with 457 members and 235 children in Banska Bystrica, Bardejov, Galanta, Malacky, Levice, Liptovsky Mikulas, Pezinok, Presov, Revuca, Rimavska Sobota, Senec, Senica and Zilina.

Services provided were focused on the following :

- changing the family environment of children, who are at risk of being taken out of the family
- support of recreating family environment from which a child was taken out
- removing behavioral problems of children by developing their social skill, hygiene and social patterns

City councils also ordered family preservation services. 26 families were provided services based on contracts with the cities of Banska Bystrica, Bardejov and Lovinobana. These services were focused on :

- preventing the failure of parents in their parenting responsibilities
- supporting recreating of a healthy family environment if children were taken out or they are at-risk of being taken out.

In 2008, there were more families that sought out our services. 15 parents were provided with services focused on parenting skills and preventing failure in parental responsibilities. More than 50 parents were provided additional services and the risk of creating another crisis due to premature termination of intervention was diminished.

Camps for children are one service in supporting families. The origin of the children's problems can be deep, it is necessary to combine programs for children with services for parents. In 2008, 7 parenting groups were created to strengthen the parents' skills.

In the past year, Navrat has initiated 39 networking meetings for interested subjects, which are a necessary condition for coordinating and providing effective family preservation services.

3. Creating quality in the care system for the child and the family

In 2008, Navrat has created two model projects. One is a regional project Banská Bystrica – family city. The second one is a long-term national project supporting peer counseling of substitute parents.

Creating a system of support and help to families in Banská Bystrica is the goal of the three-year project *Banská Bystrica – family city*, which was launched in June 2008. Project was created by the city of Banská Bystrica, Socia Foundation and Navrat. The goal is to modify the regional system to include a wide spectrum of professional help to families. The principle that *Every child has a right to safe and peaceful childhood in a family. Every family has a right to receive professional help in need.* is put to practice every day through this project.

The main activities of the project were focused on strengthening the importance of family in people's perceptions, increasing demand for professional family services and improving information about professional help for children and families (information points, website www.bb.mestorodiny.sk, presentations at events). Demand for professional help is improved by raising the quality by educating local professionals and creating ethical standards for support organization in the city. This project is also aiming at improving the public opinion about substitute parenthood as a feasible option in helping a child through organizing activities, community meetings etc.

A long-term national project was focused on strengthening peer counseling for substitute parents in their communities. This project continued in 2008 through networking and training new peer counselors in all regions of Slovakia. Peer counselors are experienced substitute parents which makes them good counselors for potential or current substitute parents. Currently, there are over 20 peer counselors participating in the project. Navrat offers education, supervision and counseling to peer counselors. The number of peer counselors is increasing. In 2008, 5 regional meetings to recruit new peer counselors and an educational seminar for potential peer counselor were organized.

Individual peer counselors are specialized in different activities. The biggest group are Substitute Family clubs coordinators. Other peer counselors help parents learn touch therapy skills or lead self-help support groups. Some peer counselors focus on helping professional parents or share their experiences with people that are interested in becoming substitute parents. In addition, peer counselors are important in spreading the idea of substitute parenthood in their communities.

4. Communication with the public and media activities

The focus of communication and media activities is to find new substitute families and to strengthen positive perceptions about substitute parenthood. In 2008, thanks to cooperation with Slovak Television, Slovak radio, SME newspaper, magazine *tyzden* and website *rodinka.sk*, Navrat has provided the public with information about the life of substitute families in Slovakia.

In the project *Pestuni*, more than 1000 parents and children listened to a story of how a little pig Japútko Halontin is looking for a new family. Zuzana Mojzisova is the author and director of the story *Two-three pigs*. She cooperated with Natalia Kusnierikova on the tour of Slovakia and Eva Filova was in charge of the set. The first showing was at Pohoda Festival 2008. Zuzana Kronerova participated in the premiere of the story in Theater a.ha. In nine other towns in Slovakia, a theater from Nitra (Divadielko Svetielko), recreated the story. Organizing this theater tour was the result of cooperation with the Union of centers for mothers (Unia materskych centier) and with theaters, libraries and cultural centers.

Another story from the project *Pestuni* was a short film by the director Robo Sveda, which was shown everyday on Slovak Television 2 every night. This story shows a father making a decision about taking in a child. The film is appealing because the director was able to show the child's hard situation with the 'easy' and at the same time difficult solution, brought in by the substitute parent. (The film is available at www.navrat.sk)

Research *Pestuni 2008* offered a qualitative picture of the current substitute families. In the last 7 years, the number of substitute families has doubled. These new families were the subjects of the research focused on finding about the motivations and behavior of the parents. This research highlighted three themes:

- It is not easy to be a substitute parent. This decision brings many challenges and motivation and perseverance is necessary to overcome them.
- The first theme requires that substitute parenthood be viewed as a calling, something that does not bring instant gratification, but something that is one's responsibility.
- The new group of substitute parents is specific in that they are willing to deal with challenges and problems, cooperate with professionals and communicate with people in similar situation. Activity and engagement of the parents are essential to the survival of the substitute family idea in a society, where it is not always accepted and viewed with respect and understanding.

Finančná správa NÁVRAT, rok 2008

Výkaz ziskov a strát k 31.12.2008

ÚČET	NÁKLADY	VÝNOSY
*501 Materiálové náklady	810 084,00 Sk	
*502 Spotreba energie	106 548,00 Sk	
*511 Opravy a údržba	44 797,00 Sk	
*512 Cestovné	291 082,00 Sk	
*518 Ostatné služby	4 574 816,00 Sk	
*521 Mzdové náklady	6 146 581,00 Sk	
*524 Zákonné sociálne poistenie	1 929 608,00 Sk	
*525 Ostatné sociálne poistenie	3 808,00 Sk	
*527 Zákonné sociálne náklady - sociálny fond	29 562,00 Sk	
*528 Sociálne náklady	123 455,00 Sk	
*532 Daň z nehnuteľnosti	972,00 Sk	
*538 Ostatné dane a poplatky	8 149,00 Sk	
*541 Zmluvné pokuty a penále	100,00 Sk	
*545 Kurzové straty	15 197,00 Sk	
*546 Dary	10 317,00 Sk	
*548 Manká a škody	800,00 Sk	
*549 Ostatné náklady	104 733,00 Sk	
*551 Odpisy investičného majetku	296 113,00 Sk	
*553 Predané cenné papiere	394 360,00 Sk	
*591 Daň z príjmu	10 206,00 Sk	
*644 Úroky z účtov v banke		4 509,00 Sk
*649 Iné ostatné výnosy		4 300,00 Sk
*653 Tržby z predaja cenných papierov		396 548,00 Sk
*654 Tržby z predaja materiálu		145 049,00 Sk
*662 Prijaté príspevky od právnických osôb		3 797 359,00 Sk
*663 Prijaté príspevky od fyzických osôb		1 919 870,00 Sk
*664 Prijaté členské príspevky		17 300,00 Sk
*665 Príspevky z podielu zaplatenej dane - 2%**		881 468,00 Sk
*691 Dotácie		7 457 707,00 Sk
Strata	-277 178,00 Sk	14 624 110,00 Sk

** Celkový príjem z podielu zaplatenej dane – 2% v roku 2008 je 3 119 052 Sk, z toho suma uvedená v tabuľke bola použitá na úhradu nákladov na činnosť organizácie v roku 2008.

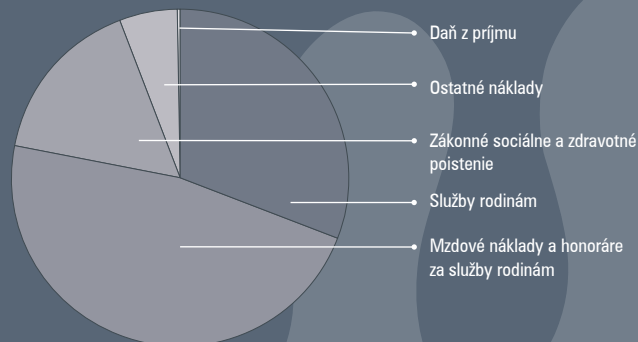
Súvaha k 31.12.2008

ÚČET	AKTÍVA	PASÍVA
*018 Drobný NIM	10 990,00 Sk	
*021 Budovy, haly a stavby	1 606 727,00 Sk	
*022 Stroje, prístroje a zariadenia	222 293,00 Sk	
*023 Dopravné prostriedky	1 276 203,00 Sk	
*028 Drobný hmotný investičný majetok	22 484,00 Sk	
*069 Peňažné podiely Tatra Asset Management	2 043 303,00 Sk	
*078 Oprávky k drobnému NIM		10 990,00 Sk
*081 Oprávky k budovám, halám a stavbám		955 088,00 Sk
*082 Oprávky k strojom, prístrojom a zariadeniam		222 293,00 Sk
*083 Oprávky k dopravným prostriedkom		819 603,00 Sk
*088 Oprávky k drobnému IM		22 484,00 Sk
*112 Materiál na sklade	90 095,00 Sk	
*211 Pokladňa	35 718,00 Sk	
*213 Čeniny	12 722,00 Sk	
*221 Peniaze na BÚ	3 455 934,00 Sk	
*261 Peniaze na ceste	-12 300,00 Sk	
*311 Odberatelia	21 217,00 Sk	
*314 Poskytnuté prevádzkové preddavky	20 000,00 Sk	
*315 Ostatné pohľadávky	3 999 142,00 Sk	
*321 Dodávateľia		442 377,00 Sk
*323 Krátkodobé zákonné rezervy		50 606,00 Sk
*325 Ostatné záväzky		961 612,00 Sk
*331 Záväzky voči zamestnancom		61 412,00 Sk
*335 Pohľadávky voči zamestnancom	8 294,00 Sk	
*336 Záväzky voči poisťovniam	8 207,00 Sk	
*341 Daň z príjmu		9 443,00 Sk
*342 Daň zo závislej činnosti	45 162,00 Sk	
*381 Náklady budúcich období	397 603,00 Sk	
*384 Výnosy budúcich období		7 148 578,00 Sk
*412 Fondy organizácie		84 158,00 Sk
*414 Oceň. rozdiel z predaja majetku a záv.		71 056,00 Sk
*427 Ostatné fondy		8 000,00 Sk
*428 Nerozdel. zisk, strata min. rokov		2 659 671,00 Sk
*431 Hospodársky výsledok v schvaľ. konaní /strata/		-277 178,00 Sk
*472 Sociálny fond		13 601,00 Sk
	13 263 794,00 Sk	13 263 794,00 Sk

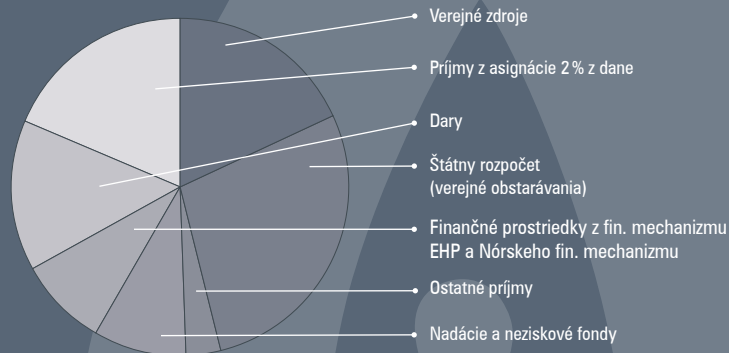
VÝDAJE NÁVRAT o.z. ZA ROK 2008 v Sk	
Služby rodinám	4 612 242
Mzdové náklady a honoráre za služby rodinám	7 046 976
Zákonné sociálne a zdravotné poistenie	2 401 122
Ostatné náklady (opravy a údržba, odpisy invest. majetku, daň z príjmu, daň z nehnuteľnosti)	830 742
Daň z príjmu	10 206
SPOLU	14 901 288

PRÍJMY NÁVRAT o.z. ZA ROK 2008 v Sk	
Verejné zdroje (VÚC BA, VUC ZA, VUC BB, VUC TT, VUC PO, Mesto Bardejov, Mesto Žilina)	3 075 000
Štátny rozpočet (verejné obstarávania)	4 702 283
Ostatné príjmy (predaj majetku, úroky z bankových účtov, predaj publikácií, členské)	567 706
Nadácie a neziskové fondy	1 522 518
Finančné prostriedky z fin. mechanizmu EHP a Nórskeho fin. mechanizmu	1 465 803
Dary	2 409 332
Príjmy z asignácie 2 % z dane	3 119 052
SPOLU	16 861 694

Výdaje

Príjmy

MaxAudit, s.r.o., 1. mája 18, 010 01 Žilina

Správa nezávislého audítora pre správu radu organizácie Návrat, občianske združenie, Bratislava

Uskutočnili sme audit priloženej účtovnej závierky organizácie Návrat, občianske združenie, Bratislava, ktorá obsahuje súvahu k 31. decembru 2008, výkaz ziskov a strát a poznámky za rok končiaci k tomuto dátumu, ako aj prehľad významných účtovných zásad a účtovných metód a ďalších vysvetľujúcich poznámok.

Zodpovednosť vedenia organizácie za účtovnú závierku

Vedenie organizácie je zodpovedné za zostavenie a objektívnu prezentáciu tejto účtovnej závierky v súlade so Zákonom o účtovníctve č. 431/2002 Z.z. v znení jeho dodatkov. Táto zodpovednosť zahŕňa návrh, implementáciu a zachovávanie interných kontrol relevantných pre prípravu a objektívnu prezentáciu účtovnej závierky, ktorá neobsahuje významné nesprávnosti v dôsledku podvodu alebo chyby, ďalej výber a uplatňovanie vhodných účtovných zásad a účtovných metód, ako aj uskutočnenie účtovných odhadov primeraných za daných okolností.

Zodpovednosť audítora

Našou zodpovednosťou je vyjadriť názor na túto účtovnú závierku na základe nášho auditu. Audit sme uskutočnili v súlade s Medzinárodnými auditorskými štandardmi. Podľa týchto štandardov máme dodržiavať etické požiadavky, naplánovať a vykonať audit tak, aby sme získali primerané istenie, že účtovná závierka neobsahuje významné nesprávnosti.

Súčasnou auditu je uskutočnenie postupov na získanie auditorských dôkazov o sumách a údajoch vykázaných v účtovnej závierke. Zvolené postupy závisia od rozhodnutia audítora, vrátane posúdenia rizika významných nesprávností v účtovnej závierke, či už v dôsledku podvodu alebo chyby. Pri posudzovaní tohto rizika audítor berie do úvahy interné kontroly relevantné pre zostavenie a objektívnu prezentáciu účtovnej závierky v účtovnej jednotke, aby mohol navrhnuť auditorské postupy vhodné za daných okolností, nie však za účelom vyjadrenia názoru na účinnosť interných kontrol účtovnej jednotky. Audit ďalej obsahuje zhodnotenie vhodnosti použitých účtovných zásad a účtovných metód a primeranosti účtovných odhadov uskutočnených manažmentom, ako aj zhodnotenie prezentácie účtovnej závierky ako celku.

Sme presvedčení, že auditorské dôkazy, ktoré sme získali, poskytujú dostatočné a vhodné východisko pre náš názor.

MaxAudit, s.r.o., 1. mája 18, 010 01 Žilina

Názor

Podľa nášho názoru účtovná závierka poskytuje pravdivý a objektívny pohľad na finančnú situáciu organizácie Návrat, občianske združenie, Bratislava k 31. decembru 2008, na výsledky jej hospodárenia a peňažné toky za rok končiaci k danému dátumu v súlade so Zákonom o účtovníctve.

15. mája 2009

MaxAudit, s.r.o.
1. mája 18
OR OS Žilina, Sro/17945/L
Licencia SKAU č. 298
010 01 Žilina

Ing. Erik Kelbel
Zodpovedný audítor
Licencia SKAU č. 924

konto **orange**

NÁRODNÝ
ÚSTREDNÝ ÚRAD
NA OCHRANU
DETI

**Vážime si pomoc všetkých, ktorí podporili aktivity NÁVRATU
v roku 2008 dobrovoľnou prácou, členskými príspevkami,
finančnými a nefinančnými darmi.**

Strategické partnerstvá Návratu

Konto Orange, n. f. (dlhodobé strategické partnerstvo spojené s finančnou podporou projektov),
Orange Slovensko, a. s. (dlhodobé zabezpečenie komunikačných služieb),
Anja (finančná a materiálny pomoc, podpora pri získaní 2% z asignácie dane),
Artforum (podpora pri získaní 2% z asignácie dane, dlhodobá zľava na knihy),
BMB Leitner, Renáta Bláhová (podpora pri získaní 2% z asignácie dane),
Euro Office s. r. o., Ján Hornáček (zabezpečenie kancelárskych potrieb),
Grafické štúdio CompART (grafické návrhy a spracovanie Výročnej správy a Spravodaja),
iLeo/DMMS Bratislava s. r. o. (bezplatné direct mail služby),
MDMH, s.r.o., Tomáš Dulovič (sprostredkovanie finančnej a materiálnej pomoci),
MiRe, (tlač informačných a propagačných materiálov),
Rajo, a. s. (šírenie výzvy „Hľadáme rodičov“ na škatuliach mlieka),
Nadácia pre deti Slovenska (podpora projektov zameraných na rozvoj služieb pre náhradné rodiny v regiónoch),
Nadácia SPP (podpora projektov zameraných na rozvoj služieb pre náhradné rodiny v regiónoch),
Nadácia Tatra banky (podpora projektov zameraných na rozvoj služieb pre náhradné rodiny v regiónoch),
Selecta (zapojenie zamestnancov do podpory Návratu a náhradných rodín).
Únia materských centier, Elena Bakošová, MC Hviezdička, Mamioáza, Kibko a mnohé ďalšie (spolupráca na projekte Dieťa potrebuje rodinu)

Najvýznamnejšie finančné dary a asignácia podielu 2% z dane

BMB Leitner - Renáta Bláhová, pán Andrej Jankuliak, pán Peter Palaga a zamestnanci spoločnosti Schneider Electric Slovakia.

V roku 2008 nám v našej práci nielen svojou finančnou hodnotou pomáhali **pravidelné finančné príspevky** rodiny Petrincovej a Polomovej, pani Múčkovej, Paprňákovovej, Gutyánovej, Spánikovej, Dugasovej, Beerovej, Mozolovej, Hajdukovej, Chalupovej, Kalnovičovej a pána Gulyasa, Juríka, Betinu, Kušnierika, Pikulu, Reisela, Golisa, Tomeka, Zemánka, Procházku a Baláža.

Ďakujeme aj za významné finančné dary rodine Ješkovej, pani Mikovej, Péchyovej, Trubačkovej, Sokolovej, Drozdovej a páňovi Kittovi, Palugovi, Pobieckemu, Howkinsovi, Jančíkovi, Krempaskému, Novákovi, Vanekovi a Kordošovi, Suchánskemu, Adamickovi, Šablaťurovi, Šoltésovi, Molčanovi, Kovárkovi, Šafčákovi, Kostelnému, Pravcovi, rodine Gierťovej a Ďatelinkovej a mnohým ďalším darcom.

Ceníme si každý, aj zdanlivo malý dar, už či je finančný, alebo vecný.

Rozvoj programov podpory pre náhradné rodiny a rodiny v kríze môže Návrat uskutočňovať vďaka projektu Návrat k stabilite rodín, ktorý je spolufinancovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru, Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu SR.

SOCĽA

Projekt Banská Bystrica – mesto rodiny: Právo dieťaťa na dodržiavanie jeho práv je spolufinancovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru, Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu SR.

Mediálne partnerstvá

.týždeň
denník SME
Slovenská televízia
Slovenský rozhlas
portál www.rodinka.sk

Komunikačný projekt Pestúni

Ďakujeme umelcom a rodinám za pomoc pri príprave a realizácii dramatických čítaní rozprávky *Dve-tri prasiatka*; najmä autorke Zuzane Mojžišovej, hlavnej postave Natálii Kušnierikovej, kulisárke Eve Filovej, Danči Konečnej a Bei Dvořákovskej z Divadielka Svetielka, Elene Bakošovej z Únie materských centier, Anne Frankovej s rodinou a ďalším popradským rodinám zo združenia Hniezdo, umeleckým vedúcim Divadla a.h.a, Bábkového divadla na rázcestí, žilinského a košického bábkového divadla a mnohým ďalším, predovšetkým potom (*last but not least*) pani Zuzane Krónerovej.

Vážime si spolupráce s režisérom Robom Svedom, hercami a členmi filmového štábu krátko filmu Pestúni.

Pestúnským rodinám, ktoré súhlasili so svojou účasťou na výskume *Pestúni 2008* patrí úcta za otvorenosť a odvahu, s ktorou o svojej ceste hovorili. Sociologičke Lýdii Marošiovej ďakujeme za morálnu podporu i odborné rady.

Dobrovoľníci

Veľkú hodnotu má pre nás práca dobrovoľníkov, ktorí je ťažké vyčíslit'.

Pri použití ohodnotenia vo výške minimálnej mzdy dosahuje práca a pomoc dobrovoľníkov hodnotu niekoľko tisíc euro.

Bez vašej podpory by sme nedokázali urobiť všetko to, čo ste si mohli prečítať vo výročnej správe za rok 2008.

Centrá pre náhradnú rodinnú starostlivosť a centrá pomoci rodine

■ Návrat / Centrum Návrat v Bratislave
Šancová 42, 811 05 Bratislava
Tel./fax: 02/5249 9276, 02/5244 4361
Mobil: 0918 391 266 (sanácia rodín)
E-mail: navrat@navrat.sk

■ Poradenské miesto Návrat v Trnave
Trhová 2, 917 01 Trnava
Mobil: 0917 649 478

■ Centrum Návrat v Banskej Bystrici
Komenského 21, 974 94 Banská Bystrica
Tel./fax: 048/414 38 97, 0907 518 180
E-mail: navratbb@navrat.sk

■ Centrum pomoci rodine Bazalka
Dolná 9, 974 01 Banská Bystrica
Tel: 069/20 20 397, mobil: 0918 653 817
E-mail: bazalka@navrat.sk

■ Centrum Návrat v Žiline
Predmestská 24, 010 01 Žilina
Tel./fax: 041/723 4273
Mobil: 0907 706 523
E-mail: navratza@navrat.sk

Infolinka nielen o adopcii 0907 80 80 80

www.navrat.sk, www.adopcia.sk, www.postupska.rodinka.sk

■ Poradenské miesto Návrat v Trenčíne
Soblahov č. 393, 913 38 Trenčín
Tel.: 0907 706 523

■ Centrum Návrat v Prešove
Bayerova 8, 080 01 Prešov
Tel./fax: 051/7711 679
Mobil: 0918 391 019
E-mail: navratpo@navrat.sk

■ Poradenské miesto Návrat v Košiciach
Alžbetina 12, 040 01 Košice
Tel.: 055-6253 149
Mobil: 0918 085 024
E-mail: navratke@navrat.sk

■ Centrum Návrat v Bardejove
Radničné nám. 12, 085 01 Bardejov
Tel.: 054-4795 498
Mobil: 0918 653 818
E-mail: navratbj@navrat.sk

VOLKSBANK SLOVENSKO, Č. ÚČTU: 4000 458 116/3100,
IČO: 31746209

Návrat, o. z. je registrované na MV SR pod číslom VVS/1-900/90-10539.

Návrat poskytuje služby ako akreditovaná organizácia – na základe rozhodnutí
MPSVaR SR číslo 1993/2006-I/21 AK a 28630/2006-I/21 AK.

Za oživenie výročnej správy Návratu fotografiami ďakujeme rodinám – náhradným aj „obyčajným“, ktoré sa zúčastnili akcií
Víkend trochu inak... a predstavenia *Dve-tri prasiatka* v banskobystrickom Bábkovom divadle na rázcestí.

Vydalo: Návrat, o. z., grafika: Soňa Sadílková, jazyková úprava: Alena Ješková, preklad: Hanka Kolibiarová, tlač: MiRe, mire@mire.sk, foto: Martin Dubovský